

O Chico Mendes sobrevive

**Kymmenen
vuotta
ilman
Chico Mendesiä**

- CNS jatkaa Chico Mendesin työtä -

Sisällys

Chico Mendes - Kymmenen vuotta sitten MARY HELENA ALLEGRETTI.....	3
Chico Mendesin ja Kansallisen Kuminkerääjien liiton aatteet ATANAGILDO DE DEUS MATOS.....	6
Amazonian menneisyys ja tulevaisuus MARINA SILVA.....	8
Kepa ja Cns kumppaneina Amazonasin alueen ympäristö- ja ihmisoikeusasioissa.....	11

Käännös - Joanna Kunttonen ja Kristian Tuomikumpu
Kuvat - Environmental Defense Fund (www.edf.org)
Taitto - Esa Salminen

Chico Mendes - Kymmenen vuotta sitten

MARY HELENA ALLEGRETTI

Joulukuun 22. päivänä vuonna 1998 tuli kulu-neeksi kymmenen vuotta Chico Mendesin murhasta. Tänäpäin hänen nimensä liitetään maassamme moniin ennennäkemättömiin ta-pahtumiin. Hänen murhaajansa joutuivat syyt-teeseen ja tuomituiksi vankeuteen, toisin kuin tuhansien muiden talonpoikaisliikkeiden johta-jien ja järjestäjien murhaajat sitä ennen. Kuminkerääjien kamppailu tuli tunnetuksi ym-päri maailman. Keräilysojelualueita perustetiin, mikä selvitti maakiistoja, esti metsien hakkaamisen monilla Amazonin alueella ja oh-jasi kansainvälisiä resursseja kestävään kehi-tykseen.

Ajatus, että ympäristönsuojelussa pitäisi ottaa huomioon alkuperäiskansojen hyvinvointi on yleisesti hyväksytty. Periaate, jota Chico puolusti vaihtoehtoisena Amazonin kehitys-suuntana - metsän ja sen asukkaiden perinteisen tiedon arvostus - on mukana kansainväli-sissä sopimuksissa, kuten esimerkiksi biodiversiteettisopimuksessa.

Nämä voitot saavutettiin vasta Chicon murhan jälkeen, mutta niiden perustuksia luotiin jo vä-hintään kymmenen vuotta aiemmin. Kansain-väliset tiedemiehet ja media olivat jo aiemmin

antaneet näille aloitteille paljon huomiota, mut-ta Chicon kuoleman jälkeen ne tunnustettiin myös kansallisesti.

Mielestäni on mahdollista ymmärtää Chico Mendes -ilmiötä ainoastaan tarkastelemalla kolmea Brasilian todellisuuden tasoa jotka muodostivat Chicolle ominaisen sosiaalisen identi-teetin: ihminen joka haki hyvitystä epäoikeudenmukaisuuksista kansaansa kohtaan, liiton johtaja joka puolusti maanomistus-oikeuksia sekä kansainvälinen, paikallisten Amazonian kansojen etujen suojelija.

Orjuudesta väkivallattomaan vastarintaan metsän hakkuuta vastaan

Ne köyhtyneet koillisbrasilialaiset, jotka vaelsivat viime vuosisadan lopulla ja toisen maailman-sodan aikana työskentelemään Amazonian kumituloille kuvittelivat, että muutamassa vuo-dessa he saisivat koottua omaisuuden ja voisi-vat sitten palata kotimaailleensa. Sen sijaan heistä tulikin vankeja ikuiselle velalle, joka syntyi kumin vaihdosta jalostettuihin tuotteisiin kumiplantaasien harrastamassa alistavassa ”yhtiökaupassa”.

1960-luvulla maanomistajat hylkäsivät Acren jokilaaksojen kumiplantaasit, koska kumin hin-ta romahti. ”Vapaina” kuminkerääjät alkoivat käydä kauppaa eniten tarjoavien kanssa. Chi-co eli tällöin lapsuuttaan ja nuoruuttaan, ja hä-nelle kehittyi valtava raivo epäoikeudenmukai-suutta kohtaan, varsinkin kun se kohdistui puolustuskyvyttömiin kuten kuminkerääjiin. 1970-luvun alkuvuodet romuttivat nämä kuminkerääjien vapauden unelmat. Kumiplantaasit, joilla kuminkerääjät yhä asui-vat, myytiin Etelä-Brasiliasta tulleille maanvilje-lijöille ja konfliktit alkoivat.

Vuonna 1973 Kansallinen Maanviljelijätyön-tekijöiden Yhdistys (Contag) aloitti järjestäyty-neen edunvalvonnan Acressa ja laati uudet säännöt. Vapaat kuminkerääjät luokiteltiin *posseiroiksi* (asukkaiksi ilman omistusoikeutta maahan), joilla oli oikeus korvauksiin parannuksista, joita he olivat tehneet maillaan plantaasien myynnin jälkeen. Niille kuminkerääjille, jotka asuivat joen yläjuoksulla ja olivat yhä maanomistajien armoilla, määritel-

tiin vuokrasäännökset. Konfliktien toista vaihetta luonnehti laillisten sopimusten teko, ja osa kuminkerääjistä lähti kaupunkiin jonkun verran rahaa taskuissaan.

Liiton johtajat Wilson Pinheiro (murhattiin vuonna 1980) sekä Chico Mendes havaitsivat pian syntyneen ongelman: ne kuminkerääjät, jotka olivat saaneet maistaan hyvitystä, eivät selviytyneet kaupungin slummeissa. Ja mikä pahempaa, metsänraivauksien myötä he olivat peruuttamattomasti menettämässä tulonlähteensä, kumi- ja brasilianpähkinäpuupalstansa. He päättivät taistella vastaan ja määrittelivät strategiansa: metsän hakkuut piti saada loppumaan ja jatkaa elämistä metsässä.

Vuonna 1976 kuminviljelijät kokeilivat ensimmäistä kertaa uutta taktiikkaansa - Brasileian kunnassa he toteuttivat ensimmäisen "empaten metsänhakkuuta vastaan". Se yhdisti noin 100 kumityöläistä ja ajoi pois tilallisten palkkaamat peonit. Yhdeksän vuotta tämän jälkeen, vuonna 1985, ensimmäinen Kansallisen Kuminkerääjien Kokous ja Kansallisen Kuminkerääjäliiton perustaminen (CNS) teki taistelun tunnetuksi myös osavaltion ulkopuolella. Ehdotus keräilysojelualueiden perustamisesta edusti uutta keinoa sovittaa maanomistus- ja luonnonsuojelukiistoja.

Kuminkerääjät ja metsä

Siitä huolimatta, että hänellä oli selvät mielipiteet asioista, jotka myöhemmin alettiin nähdä "ympäristökysymyksinä", ennen vuotta 1985 Chicolla ei ollut kontaktia yhteenkään ympäristöliikkeeseen. Kuten kaikkien kuminkerääjien, Chicon visio metsästä muodostui päivittäisessä elämässä jossa hengissä säilyminen oli riippuvainen keräilystä, missä tarvitaan vanhemmilta ja isovanhemmilta perittyä erikoistunutta tietämystä.

"Näkisitpä kuminkerääjän!... hänellä on rakkaus kumipuuta kohtaan, brasilianpähkinäpuuta kohtaan, sillä... siitä hän ja hänen perheensä ovat saaneet elantonsa viimeisen vuosisadan ajan... hänelle metsän hakkuiden pysäyttäminen on yhtä kuin kumi- ja brasilianpähkinäpuuiden suojeleminen. Hän myös pitää, kaikista tuhoista huolimatta, kumia ja brasilianpähkinöitä ainoana osavaltion vaurauden lähteinä... Kun hän toimii metsänhakkuuta estääkseen, hän oikeastaan suojelee kumipuun

ja brasilianpähkinäpuun henkiä, jotka ovat hänelle kaikki kaikessa."

Näin puhui Chico kuminkerääjän ja metsän suhteesta, kun haastattelin häntä ensimmäistä kertaa huhtikuussa 1981. Se, mikä hänet sai suojelemaan metsää oli kuminkerääjien elinkeinon perustan tuhoutuminen sekä osavaltion tulojen menetys. "Posseirosten" (asukkaat, jotka eivät omista maata) puolustamisen hän näki kysymyksenä historiallisesti ansaituista maa-oikeuksista.

"...Aikaisemmat hallitukset sanoivat, että Acressa on runsaasti halpaa maata...mutta he eivät kertoneet, että sillä asusti työntekijöitä, jotka olivat itse asiassa alunperin vallanneet sen maan Brasilialle."

"He olivat koillisbrasilialaisia, kuminkerääjiä, jotka muuttuivat päivässä sotilaksi, ottaakseen, vallatakseen tämän maan, joka ennen kuului Bolivialaisille. Tästä syystä he pitävät itseään maan omistajina, sillä heidän esi-isänsä taistelivat siitä."

"...Joskus he kävivät oikeudessa...siitä huolimatta samanaikaisesti metsän hakkuut jatkuivat. Joten työntekijöille tästä ei ollut mitään hyötyä, sillä he menettivät päivittäin enemmän ja enemmän maata. Siksi he ajattelivat asiaa toisella tavalla. Ei niin, että he olisivat halunneet olla yllyttäjän roolissa, mistä heitä usein syytetään. He ajattelivat sitä ainoana ulospääsykeinona, ainoana keinona puolustaa oikeuksiaan ja henkiään. Monet työntekijät, uskomatonta kylä, eivät tajua, että tällä tavalla he tukevat Brasilian kansallista turvallisuutta."

Osoittaessaan mieltään kumi- ja pähkinäpuuiden hakkuuta vastaan kuminkerääjät puolustivat puun ja sen tuotteista elävän kerääjän välistä erityistä suhdetta. Tämä syntyi ja kehittyi valtavan metsän hiljaisessa eristyksessä, ja sitä kohtaan tunnettu arvostus ja pelko siirtyi sadan vuoden aikana sukupolvelta toiselle.

Chico Mendes paikallisessa ja kansainvälisessä mediassa

Lokakuun 1985 Kansallisesta Kokouksesta alkaen Chico Mendesin elämä muuttui radikaalisti johtuen liitosta, jonka hän solmi kansainvälisen ympäristöliikkeen kanssa, mutta myös englantilaisen dokumentintekijän, Adrian Cowellin päätöksestä kuvata hänen elämänsä

Xapurissa.

Haastattelussa O Rio Branco - lehteen kesäkuussa 1987 Chico vahvisti, että hän halusi ottaa etäisyyttä puoluepolitiikkaan, sillä hän oli löytänyt Kansallisesta Kuminkerääjien Liitosta tukivoiman metsän ihmisten (intiaanit ja kuminkerääjät) elämän ja työn suojelemiseen:

“Uskon, että kuminkerääjät ovat päässeet ja pääsevät vielä pitkälle keräilysojelualue-kysymyksen kanssa, ja tällä on ollut vaikutusta sekä Brasiliassa että ulkomailla. Voin vakuuttaa, että mitä muut liitot eivät saaneet tehtyä 12 vuodessa, Kansallinen Kuminkerääjien Liitto teki alle kahdessa.” (O Rio Branco, 13.06.87:13) Suurimman tuen ajatuksilleen Chico sai kuitenkin kansainvälisiltä toimittajilta ja tiedemiehiltä. Ensimmäinen artikkeli kuminkerääjien liikkeestä ja keräilysojelualueiden luomisesta oli IUCN Bulletinin tammi-/maaliskuun 1986 numerossa. Seuraava julkaistiin toukokuun Economistin Development Reportissa. Marraskuun 18. päivänä Erik Eckholmin kirjoittama artikkeli New York Timesissa kertoi keräilysojelualueista uutena keinona sovittaa sosiaaliset ja suojelulliset tavoitteet.

Vuonna 1987 aiheesta julkaistiin noin 25 artikkelia laajalevikkisissä aikakauslehdissä ympäri maailman, joista puolessa Chico Mendes nimettiin metsänsuojeluliikkeen johtajaksi. Samana vuonna tuli levitykseen yksi Tuhon Vuosikymmen-sarjan elokuvista, jonka keskeisenä teemana oli Chico Mendesin elämä. Vuonna 1988 useat toimittajat menivät Xapuriin ja julkaisivat kirjoituksia kuminkerääjiin kohdistuvista uhkista, Acren ja Rondonian osavaltioiden metsien tuhoista ja

Chicon haastatteluista. Näistä viimeisimmässä, Boston Globessa, Chico totesi:

“Pankit tarvitsevat varteenotettavaa ympäristöpolitiikkaa ja näyttää siltä, että ne ovat menossa siihen suuntaan. Mutta minunlaiseni ihmiset tarvitsevat kansainvälistä tukea jopa hengissä pysyäkseen “

Totuus on, että Chico Mendes oli tietynlaisen globalisaation ensimmäinen ilmiö: vaatimaton kuminkerääjä, jonka ajatukset Amazoniaa kohtaan tulivat tunnetuksi maailman vaikutusvaltaisimpienkin ympäristöasiantuntijoiden keskuudessa. Hänen murhansa oli yllätys jopa hänen omassa maassaan. Olisivatko asiat olleet toisin, jos hän olisi saanut enemmän huomiota Brasilian medialta? Voimme vain arvailla. Mutta tämä osoittaa itenäisten joukkotiedotusvälineiden merkityksen demokratian vahvistamisessa. Kuinkahan monta Chico Mendesiä tänäkin päivänä taistelee Brasiliassa oikeudenmukaisuuden puolesta ilman, että kukaan vaivautuu ottamaan siitä selvää? □

Mary Helena Allegretti on Brasilian ympäristöministeriön Amazonas-sihteeristön päällikkö. Hän on myös tunnettu Amazonas-tutkija sekä CNS:n perustajajäsen.

Chico Mendesin ja Kansallisen Kuminkerääjien liiton aatteet

ATANAGILDO DE DEUS MATOS

Me Amazonian alueen kuminkerääjät jatkamme taistelua, jonka Chico Mendes aloitti. Tänäpäin hänen aatteensa, jotka saivat alkunsa Xapurissa, Acressa, kuuluvat kaikille Amazonian alueen kerääjäkansoille. Kamppailua, jonka kuminkerääjät aloittivat, käyvät tänäpäin myös babaçu-pähkinöitä keräävät naiset, brasilianpähkinöiden kerääjät ja monet muut. Tänäpäin Kansallinen Kuminkerääjien liitto on käytännössä Kansallinen Amazonian alueen kerääjäkansojen liitto.

Me jatkamme taistelua, jonka aloittivat Wilson Pinheiro, Chico Mendes, Arnaldo Ferreira ja monet muut edesmenneet kumppanit. Ne, joiden mielestä yksilön tappaminen tappaa myös aatteen, murhasivat heidät. Tiedämme, että vielä muitakin tulee kuolemaan, mutta olemme myös ehdottoman varmoja siitä, että tilalle tulee aina muita.

Meille taistelun tavoitteet ovat selvät - oikeus maahan, työhön, terveydenhuoltoon ja koulutukseen, sekä oikeus säilyttää metsämme, joista saamme elantomme.

Meistä on hyvin vaikea ymmärtää, miksi ne, joilla on poliittista ja taloudellista valtaa ja jotka voivat ja joiden tulisi tarjota ratkaisuja, kuluttavat aikaansa kokouksissa ja seminaareissa pohtimassa, mitä olisi tehtävä. Sitä mukaa kun kansainväliset investoinnit Amazonian alueen ympäristöprojekteihin lisääntyvät, lisääntyy myös metsien hävitys ja Amazonian alueen asukkaiden kurjuus.

Chicon aatteiden levittäminen ei ole ollut helppoa. Pitäisi saada ihmiset tietoisiksi siitä, että Amazonialla ihminen ja luonto ovat yhtä ja että Amazonian luonnon valtava monipuolisuus voidaan säilyttää vain sen alkuperäisten asukkaiden avulla. Jos uskoo, että Amazonian luonnon monimuotoisuutta voidaan suojella puistoilla, suojelualueilla, metsänvartijoilla ja helikoptereilla, täytyy olla tietämätön meidän todellisuudestamme, tai, mikä vielä pahempaa, tuntee se ymmärtämättä sitä.

Alkuperäisiä intiaaneja ja meitä yhdistää ihmisen ja luonnon harmoninen yhteiselo. Tämä metsän kansojen yhteys on välillä heikko, välillä vahva,

sillä sekä me että alkuperäisveljemme elämme vaikeita aikoja. Käytännössä jatkamme taistelua sisulla ja sydämellä.

Suojelun teoreettiset perustelut sekä työntekijöiden järjestäytymisen ja taistelun aatteelliset taustat eivät ole yleisesti ymmärrettyjä, joten liittolaisia on ollut vaikeaa löytää. Mahdotonta se ei kuitenkaan ole ollut, ja nyt meillä on harvoja, mutta uskollisia liittolaisia.

Toinen ongelma on se, että emme ole onnistuneet saamaan monikansallisia toimijoita ymmärtämään, että Amazoniaa suojellakseen pitää tukea liikkeitä ja järjestöjä, joiden jäsenet saavat elantonsa metsästä. Presidentit ja johtajat kyllä tukevat näitä ajatuksia puheissaan, mutta käytännössä se ei näy.

Verrattaessa kansallisia ja kansainvälisiä toimintalinjoja löytyy suuria epäjohtonmukaisuuksia, eikä pelkästään periaatteellisella tasolla vaan myös käytännössä: on lakeja, sijoituksia ja hankkeita, jotka meidän ymmärryksemme mukaan ovat ristiriitaisia ja toinen toisensa kumoavia.

Tällä hetkellä G7, Maailmanpankki, Euroopan unioni, Latinalaisen Amerikan Kehityspankki, KfW (Kredit für Wiederaufbau) ja muut organisaatiot ovat sijoittaneet huomattavia summia Amazonian metsien suojeluprojekteihin. Samaa aikaan hallituksemme on aukaissut ovet kansainväliselle kilpailulle jättäen ilman minkäänlaista suojaa ne tuotteet, joista me olemme riippuvaisia voidaksemme elää metsässä ja pystyäksemme suojelemaan sitä.

Nämä keräilytuotteet, kuten kuminkerääjien metsästä keräämä luonnonkumi, eivät kykene kilpailemaan kansainvälisillä markkinoilla viljellyn aasialaisen plantaasikumin kanssa.

Hallituksemme on antanut rajoittamattoman kumin tuonnin vahvistaa monikansallisten rengasoligopolin, Pirellin, Firestonen, Good Yearin ja Michelinin kilpailukykyä Brasilian markkinoilla. Toisin sanoen Amazonian keskellä olevien köyhien, jotka jo kamppailevat pysyäksään hengissä ja säilyttääkseen metsänsä, pitäisi vielä kilpailla globaaleilla markkinoilla parantaakseen monikansallisten rengasyhtiöiden kilpailuasemaa.

Tämä on johtanut siihen, että Amazonian kumin tuotanto ei ole koskaan ollut vähäisempää eikä kuminkerääjien elintaso ole koskaan ollut alhaisempi.

On vaikeaa ymmärtää miksi meidät, köyhistä köyhimmät, on jätetty globaalien markkinavoimien armoille, kun samaan aikaan kehittyneiden maiden maatalousväestöä suojellaan.

Miten selitämme kumppaneillemme, että samaan aikaan kun Japani tukee riisiänsä ja Portugali suojelee oliiviöljyään, meidän Brasiliassa pitäisi osoittaa kansallisille ja kansainvälisille teknokraateille, että Amazonian keräilyelinkeino on taloudellisesti kannattavaa avoimilla markkinoilla; ja että vaikka tulemmekin primitiivisestä taloudesta meillä on kapasiteettia kilpailla kansainvälisillä markkinoilla?

Jotkut asiantuntijat väittävät, että meillä ei ole tarjota järveviä ehdotuksia vaan juoksemme vain apurahojen perässä. Ehkä meidän ehdotuksemme ovat niin yksinkertaisia, että professorit Brasiliassa, Washingtonissa, Brysselissä ja Bonnissa eivät niitä ymmärrä.

Me vaadimme tuen palauttamista Amazonian luonnonkumille. Sillä summalla, jonka kansallinen maantielaitos kuluttaa vuodessa sadan tiekilometrin ylläpitoon Amazonialla, me voisimme ylläpitää kaikkia Amazonian kuminkerääjiä ja tuoda takaisin ne, jotka pakotettiin muuttamaan Boliiviaan.

Vaadimme ekologista maareformia, jonka tavoitteena on muuttaa 10% Amazoniasta suojelluksi keräilyalueeksi vuoteen 2002 mennessä. Tämä mahdollistaisi sen, että pystyisimme suojelemaan 50 miljoonaa hehtaaria metsää, mikä parantaisi

kymmenien tuhansien perheiden elinoloja ja takaisi maankäyttöoikeudet.

Tämän maareformin kustannukset olisivat mitätömät jos ne toteutettaisiin seuraavalla tavalla: velkojat antaisivat anteeksi 5% maamme ulkomaan velasta ja tämä summa suunnattaisiin Brasilian metsien suojeluun. Velat mitätöivien maiden kansalaisjärjestöt, paikalliset kansalaisjärjestöt sekä maamme hallitus suunnittelisivat ja hallitsisivat yhdessä rahan käyttöä. Onko tämä liikaa pyydetty? Onko kansainvälinen solidaarisuus vain mahdoton haave?

Olisiko se hyökkäys maailman taloudellisia rakenteita vastaan?

Totuus on, että nyt suurimmat projektit ja investoinnit toimivat Amazonian keräilykansojen etuja vastaan. Toisaalla sijoitetaan infrastruktuuriin, mikä vain kiihdyttää metsänhakkua, ja toisaalla ihmiset ajetaan pois metsästä, koska siellä ei ole elämiseen vaadittavia vähimmäisehtoja.

Vähimmäisehdoilla tarkoitamme mahdollisuutta taloudelliseen toimintaan, joka takaa vähintään 100 dollarin kuukausitulot ja mahdollisuutta terveydenhuoltoon ja koulutukseen.

Totouden nimissä meidän täytyy myöntää, että kun kuminkerääjät mobilisoituivat maaliskuussa 1997 ja esittivät nämä samat asiat presidentille, hän kuunteli meitä ja ryhtyi toimimaan ongelmien ratkaisemiseksi. Mutta mitään ei ole tapahtunut. Esimerkiksi kun presidentti ilmoitti uusien keräily-suojelualueiden perustamisesta, viidennen ja kuudennen tason byrokraatit estivät niiden luomisen. Liittohallituksessa toimii institutionalisoitunut ympäristöanarkia, joka toimii aina Amazonian keräilyjärjestöjen intressejä vastaan.

Näiden ristiriitojen edessä ehkä parhaan tiivistyksen tilanteesta antaa kumiplantaasilla Xapurissa, Acren sisämaassa, asuva ystäväni sanoen:

“Mikään ei ole niin helppoa, etteikö se voisi käydä vaikeammaksi.” □

Atanagildo de Deus Matos oli vuoteen 1998 asti CNS:n puheenjohtaja. Nyt hän on CNS:n hallituksen jäsen ja GTA:n (Grupo de Trabalho Amazónico) varapuheenjohtaja. Hän asuu Marabassa, Parán osavaltiossa.

Amazonian menneisyys ja tulevaisuus

MARINA SILVA

Viimeisen kymmenen vuoden aikana Amazonia on muuttunut monella merkittävällä tavalla. Tietoisuus, toiminta ja sitoutuminen metsän puolustamiseen, joka ennen rajoittui puoli-utopistiseen kuminkerääjien liikkeeseen, alkuperäisyhteisöihin ja NGO:hin, on nykyään osa muidenkin Amazoniassa asuvien ihmisten ajattelua ja toiveita.

Äskettäisen Acressa käydyin vaalikampanjan aikana teimme mielipidetiedustelun köyhien ja hyvin köyhien keskuudessa.

Kun kysyimme heiltä, että minkälaista kehitystä ihmiset toivoivat valtiolle, kolme neljänestä toivoi kehitystä, joka ei tuhoa metsää. Kymmenen vuotta sitten ihmiset halusivat teitä, maataloita ja mitä tahansa mikä muistutti São Pauloja tai Rio de Janeiroa - kaikkea muuta paitsi metsää.

Ihmisten asenteet ovat muuttuneet, ja tämä on johtanut poliittiseen toimintaan. Uusi ajattelu-tapa ulottuu jo päättäjiinkin: Amapassa kuvernööri Capiberibe, Pará-osavaltion pääkaupungissa kaupunginjohtaja ja Amazonian osavaltiossa ehdokas, joka sai vaaleissa odotettua suuremman kannatuksen ajattelevat asioista kuten me. Acressa, mistä tämä liike sai alkunsa, aatteitamme kannattaa kaupunginjohtaja ja kaksi senaattoria, mikä antaa mahdollisuuden laittaa periaatteemme käytäntöön.

Olemme myös saaneet ympäristön ja Amazonian kestävän kehityksen liittohallituksen toimintaohjelmaan ja kansalaisten mielipiteisiin. Hallituksen diskurssi näistä kysymyksistä on osa poliittista pääomaamme. Ansio tästä ei kuulu pelkästään Brasilian liikkeelle, vaan myös luonnonsuojelijoille ympäri maailman.

Nämä uudet asenteet ja linjaukset heijastavat uutta toimintatapaa Amazonialla. Nykyään siellä on järjestäytyneitä yhteisöjä, jotka kehittävät luonnonvarojen kestävän käytön malleja. On uusia toimintamuotoja, kuten pelto-metsäviljely, järvien hoitaminen, maanviljelyn kehittämiseen suunnatut projektit, ja alueelle sopeutuneet monivuotiset viljelylajikkeet. Nämä lukuisat hajanaiset kokeilut ovat uudenlaista pääomaa, jonka voimme muuttaa Amazonian julkiseksi linjaksi.

Chico Mendes ja Muutoksen Juuret

Chico Mendes edisti näitä muutoksia valtavasti niin poliittisesti, ideologisesti kuin käsitteellisesti.

Chicosta tuli symboli - hän oli alkulähde niille aatteille, jotka Brasiliassa ja varsinkin Amazonialla ovat nyt valloillaan.

Chicon työn puitteet muodostuivat kahdessa rinnakkaisessa prosessissa. Ensinnäkin, kun keräilytalous, joka nojautui kymmeniä vuosia alkeelliseen kumin ja pähkinöiden keruuseen, rappeutui ja romahti 1960 luvulla, se korvattiin suunnitelmalla, jota sotilashallitus esitteli alueen pelastajana. Ihmiset uskoivat, että Amazoniasta kehittyisi uusi São Paulo.

Toisin kävi. Suuret karjankasvatusprojektit, metsäteollisuus ja kaivosteollisuus eivät onnistuneet tarjoamaan ratkaisuja niihin ongelmiin, joiden kanssa suurin osa ihmisistä kamppaili. Pieni vähemmistö hyötyi, mutta he eivät sijoitta-

neet ansaitsemiaan voittoja Amazonian alueelle, vaan maan keski- ja eteläosiin, missä heidän muu omaisuutensa sijaitsi. Kun keräilytalous työllisti koko Amazonian alueen työvoiman, tämä uusi vaihe ei vaatinut läheskään niin suurta työvoimapanosta. Ihmiset alkoivat ymmärtää, että käytännössä se luonnonvaraperusta, josta he olivat saaneet elantonsa, oli tuhoutumassa ja samanaikaisesti heidän perinteinen elämäntapansa oli vaakalaudalla.

Toinen tekijä on sosio-ympäristöllisten aatteiden ilmaantuminen - ja tärkeimpänä ajatus että kestävä, luonnonvaroilta perustuva kehitys on mahdollista. Metsä on kultaisia munia muniva hanhemme, ja sitä voidaan käyttää järkevästi väestön hyödyksi. Ne ihmiset jotka siellä asuvat, tietävät, että metsä on mysteeri. Kaikki, jotka asuvat Amazonialla, uskovat, että metsä on jotain uskomatonta: ihmeellisten salaisuuksien laatikko, joka voi räjähtää hetkenä minä hyvänsä. Paikalliset ajattelevat näin. Joten kun joku ulkopuolinen vahvistaa tämän, he uskovat että metsää tuhoamatta siitä voidaan saada jotain mahtavaa joka hyödyttää kaikkia.

Amazonian todellisuus on yhä rankka. Kumin-kerääjät, alkuperäiset ihmiset ja keräilykansat jatkavat elämäänsä epävarmuudessa, ilman palveluja ja riittäviä tuloja perheittensä ylläpitämiseen.

Ero tämän päivän tilanteen ja Chicon elämän aikaiseen tilanteeseen on se, että ennen monet näistä ryhmistä olivat epävarmoja siitä, löytäisivätkö he metsästä paikan missä asua. Nyt heillä on ainakin paikka.

21:lle vuosisadalle

Mitä tapahtuu seuraavan kymmenen vuoden aikana riippuu siitä pääomasta - poliittisesta, sosiaalisesta, kulttuurisesta ja taloudellisesta - jota olemme koonneet ja jota parhaillaan rakennamme. Globaali kriisi jota elämme vaikuttaa kaikkeen. Mutta olen optimistinen luontoa ja ympäristöä kunnioittavan kehityksen ja kasvun, sekä ihmispotentiaalin tulevaisuuden näkymistä.

Nämä ajatukset eivät enää ole tiedemiesten yksinomaisuutta,

niistä on tullut osa suuremman yleisön tietoisuutta. Uskon että Jorge Viana (Acren kuvernööri, Capiberibe), Amapan kuvernööri, ja muut tiedostavat päättäjät, joita varmasti vielä ilmaantuu muissakin Amazonian osavaltioissa, saavat heidät, jotka yhä uskovat soijapapuihin, metsäteollisuuteen tai kultakuumeeseen ymmärtämään että he menevät ajan aatteita vastaan.

Keräilysojelualueet

Uskon että keräilysojelualueilla tulee olemaan etuoikeutettu asema Amazonian tulevaisuudessa, sillä niissä yhdistyy luonnonsuojelu ja perinteisten yhteisöjen harjoittama kestävä luonnonvarojen käyttö. Mutta keräilysojelualueet ovat myös suurin haasteemme. Keräilysojelualue ei ole vain kokeilu vaan myös malliesimerkki. Niiden kautta meillä kaikilla, jotka tuimme Chicoa ja uskomme hänen aatteisiinsa, on velvollisuus todistaa, että on mahdollista yhdistää onnistuneesti sojelualueet, ja perinteinen hallittu luonnonvarojen käyttö. Suojelualueet ovat

ylittäneet ensimmäisen koetinkivensä, joka oli alueiden raja. Nyt haasteenamme on tehdä alueista malli sellaiselle tuottavalle toiminnalle, jossa yhdistyy ympäristönsuojelu, kohtuulliset tulot kerääjille sekä kerääjäyhteisöjen kulttuuriperinnön säilyttäminen.

Globaali yhteistyö

Ihmiset, jotka kannattavat kestävästä kehityksestä, tietävät, ettei se ole yhden yksittäisen valtion haaste. Se on koko ihmiskunnan haaste, johon meidän kaikkien tulisi osallistua.

Yhteistyö on välttämätön osa Amazonian tulevaisuuden näkymiä. Me emme pysty korjaamaan menneisyyttä. Silloin kun kehittyneet maat kävivät läpi omaa kehitysprosessiaan, heillä ei ollut sitä tietoa mikä meillä on nyt käytettävissämme.

Olemme oppineet, että malli jota he noudattivat ei sovi meille. Kehittyneet ja kehittyvät maat voisivat rakentaa yhteistyössä uutta polkua: Brasiliassa on tarjota luonnonvarapääoma ja rikkailla mailla taloudellinen pääoma.

Yhteistyö on saanut aikaan sen ympäristömyönteisen kansainvälisen ilmapiirin, jonka ansiosta esityslistalle ovat päässeet ympäristökysymykset, Amazonia, Chico Mendes ja muitakin kysymyksiä joiden kimpussa työskentelemme.

Yhteistyökumppanuus ja tekninen tuki on vielä vaatimatonta suhteessa haasteen suuruuteen,

mutta myös hyvin tärkeää. Kansainvälistä yhteistyötä pitää vahvistaa ja samalla muokata oikeudenmukaisempaan suuntaan

Chicon muistoksi

Muistan kun kerran kävelin Chicon kanssa maatilojen ja hakattujen, pensaiden valtaamien alueiden läpi. Siellä oli monenlaisia vahingollisia rikkaruohoja ja oli todella epämukavaa. Oli piikkipensaita ja takiaisia, jotka tarttuivat meihin. Kuljimme ja valitimme. Sitten tulimme valtamaan neitseelliseen metsään ja Chico suuren lihavan vatsansa kanssa sanoi: "Veljet! tämä on ihan kuin ottaisi kylvyn!"

Kaikki jotka ovat kulkeneet sen pusikon ja epäjärjestyksen läpi jakavat tämän tunteen. Ihan kuin joku vitsaus olisi tuonut viheliäisen rikakasviston sinne, missä ennen oli jylhä metsä, täynnä jalopuita, monia riistalajeja sekä lintuja.

Muistoissa, joita minulla ja muillakin on Chicosta, hän kuljeskelee metsässä mutta on samanaikaisesti yhteydessä moniin ihmisiin ympäri maailman. On kuin hän olisi kantanut kaikkien muidenkin metsästä huolissaan olevien ihmisten taakan. □

Marina Silva on entinen kuminkerääjä, joka nykyään toimii Acren osavaltion senaattorina. Hänelle myönnettiin kansainvälinen Goldman Environmental Price -ympäristöpalkinto vuonna 1996.

Kepa ja Cns kumppaneina Amazonasin alueen ympäristö- ja ihmisoikeusasioissa

Useat suomalaisjärjestöt ja aktivistit ovat tehneet yhteistyötä Brasilian Kuminkerääjä-liiton kanssa koko 90-luvun ajan. Oikeutta Amazonasin ihmisille -kampanja 90-luvun puolivälissä kiinnitti huomiota Brasilian ongelmalliseen ihmisoikeustilanteeseen, mm. köyhien maattomien surmiin. Kesällä 1996 Kepa järjesti useiden eurooppalaisten kansalaisjärjestöjen kanssa Amazonas-kiertueen, jonka aikana mm. CNS:n ja Brasilian alkuperäiskansojen edustajat vierailivat myös Suomessa. Vuoden 1997 alkupuolella Kepa ja CNS solmivat yhteistyösopi-

muksen, jonka tavoitteena on tukea CNS:n työtä keräilyalueiden perustamiseksi Parán osavaltiossa Amazonasilla. Viime vuoden lopulla onnistuttiinkin perustamaan Tapajós-Arapiúnsin keräilyalue Parássa ja parhaillaan CNS käy Brasilian hallituksen kanssa neuvotteluja useista muista. □

Vasemmalta:
Sirpa Mallea
Atanagildo de Deus Matos
Juan Carlos Carrasco Rueda
Riikka Kämppi
José Juares
Mocura
Dona Raimunda
Jukka Pääkkönen

CNS- Coselho Nacional dos Seringueiros
Memorial Chico Mendes - Parque da cidade
Estacionamento 12
Cep: 70.610-300 Brasília -DF
www.cnsnet.org.br

Lisää tietoa, kirjoja, videoita... mm.
Kepan kirjastosta:
Kehitysyhteistyön palvelukeskus
Sörnäisten rantatie 25
00500 Helsinki
09- 584233
www.kepa.fi